

Коефіцієнт фінансової незалежності роздрібних торговельних підприємств Західного регіону України за 2006–2010 рр.

Область	За станом на 31.12 року					Економічно доцільне значення показника
	2006	2007	2008	2009	2010	
Волинська	0,17	0,13	-0,01	-0,10	0,03	≥ 0,5
Закарпатська	0,23	0,19	0,17	0,20	0,20	
Івано-Франківська	0,61	0,59	0,52	-0,16	-0,06	
Львівська	0,11	0,05	0,16	0,02	0,08	
Тернопільська	0,20	0,18	0,24	0,18	-0,12	
Чернівецька	0,40	0,24	0,21	0,55	0,32	
В цілому Україна	0,19	0,17	0,08	0,04	0,06	

Надзвичайно низький рівень значення коефіцієнта фінансової незалежності (табл. 10) у порівнянні із економічно доцільним значенням цього показника у роздрібних торговельних підприємств України в цілому та Західного регіону за весь аналізований період, та особливо у кризові 2008–2009 роки.

Висновки. Проведене аналітичне дослідження економічної ефективності роздрібною торгівлі Західного регіону дало можливість сформулювати такі підсумки.

1. Підприємства роздрібною торгівлі Західного регіону на сьогодні ще не подолали негативних економічних явищ, що досить відчутно проявились у кризовий період.

2. Ознаками зниження активності роздрібною торгівлі підприємств аналізованого регіону стали значне збільшення тривалості товарообігу та дебіторської заборгованості, нерентабельність обороту реалізації продукції, зниження фондівіддачі активів.

3. Надзвичайно серйозним прорахунком, що багатосторонньо відобразився на ефективності роздрібною торгівлі, стало нехтування необхідністю дотримуватись фінансової незалежності підприємства. Зазначений недолік спричинив: високу залежність роздрібною торгівель від зовнішніх чинників (взаємовідносин із кредиторами, коливань валютного курсу); низький рівень рентабельності обороту реалізації продукції; зростання тривалості товарообороту та оборотності дебіторської заборгованості, низький рівень ліквідності.

Перспективи подальших досліджень. Подальшим етапом дослідження має стати розробка шляхів виведення роздрібних торговельних підприємств із кризового економічного і фінансового становища.

Література

1. Методичні рекомендації з аналізу і оцінки фінансового стану підприємств. Затв. ЦСТУ. від 28.07.2006 [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://zakon.nau.ua>.

2. Сагалова Н.О. Система показників-індикаторів економічної діагностики діяльності торговельного підприємства / Н.О. Сагалова // Вісник Хмельницького національного університету. – 2010. – № 2. – Т. 2. – С. 19–24.

3. Гринів Б.В. Економічний аналіз торговельного підприємства : [навчальний посібник] / Гринів Б.В. – К. : Центр учбової літератури, 2011–392 с.

4. Матеріали Державного комітету статистика України [Електронний ресурс]. – Режим доступу : www.ukrstat.gov.ua

Надійшла 09.02.2012; рецензент: д. е. н. Футало Т. В.

УДК 330.341.1

О. В. ЛЯЩЕНКО

Інститут післядипломної освіти інженерно-педагогічних працівників (м. Донецьк) ДВНЗ «Університет менеджменту освіти»

СУЧАСНИЙ СТАН ТА ТЕНДЕНЦІЇ ВИКОРИСТАННЯ ІННОВАЦІЙНОГО ПОТЕНЦІАЛУ ЛУГАНСЬКОЇ ОБЛАСТІ

У статті проведено оцінку сучасного стану інноваційної діяльності Луганської області, виявлено основні проблеми інноваційного розвитку регіону, визначено шляхи активізації інноваційного процесу та тенденції розвитку інноваційного потенціалу Луганської області.

In the article assessed the current state of innovation Luhansk region, the basic problems of innovative development of the region, identified ways to accelerate the innovation process and innovation potential trends the Lugansk region.

Ключові слова: інноваційний розвиток регіону, інноваційний потенціал, інноваційна активність.

Постановка проблеми. Перехід України до інноваційного розвитку є принципово важливим для підвищення конкурентоспроможності вітчизняної економіки. Освіта, наука та інновації стають сьогодні

найбільш визначальними сферами розвитку суспільства та держави. Стрімкі темпи науково-технічного прогресу та загострення конкуренції на сучасних глобалізованих ринках однозначно визначають пріоритетність інноваційного шляху розвитку економік, регіонів, галузей та окремих підприємств.

Проблема забезпечення сталого розвитку економіки регіонів та України загалом визначає основні напрямки державної політики на регіональному рівні, а саме збереження і розвиток науково-технічного, технологічного і виробничого потенціалу та випереджаючого зростання виробництва наукоємної продукції.

Загострення конкуренції на ринках створює нові стимули для пошуку можливостей підвищення ефективності виробництва, що змушує розробляти і впроваджувати інноваційні продукти і технології як передумову підвищення ефективності виробництва всіх суб'єктів ринку. Інноваційний потенціал та його ефективне використання стає ключовим джерелом досягнення конкурентних переваг регіону [1].

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Питанням розвитку регіонів взагалі, та його інноваційних аспектів, зокрема, присвячені багато наукових публікацій вітчизняних вчених, а саме В. Александрової [2], Ю. Бажала [3], В. Гесця [4], С. Ілляшенка [5], Є. Лапко [6], Л. Матросової [7], Л. Федулової [8] та ін. В них розкриваються та досліджуються питання соціально-економічного розвитку регіонів, сутність, структура та функції інноваційного потенціалу регіону, визначаються шляхи організаційно-фінансового забезпечення інноваційного процесу, розкривається сутність та структура основних джерел фінансування інноваційної діяльності, аналізується її сучасний стан, пропонуються шляхи активізації інноваційної діяльності. Актуальність інноваційних проблем обумовлює їх подальше дослідження та аналіз.

Мета статті – оцінка сучасного стану інноваційної діяльності Луганської області, виявлення основних проблем інноваційного розвитку, визначення шляхів активізації інноваційного процесу та тенденцій розвитку інноваційного потенціалу Луганської області.

Виклад основного матеріалу дослідження. Можливості, тривалість, конкретні шляхи переходу національної економіки до інноваційної моделі розвитку залежать від наявного у країні інноваційного потенціалу, зокрема: мережі наукових організацій; насиченості економіки науковими кадрами та освіченості робочої сили; обсягів фінансування наукової і науково-технічної діяльності; рівня інноваційної активності промислових підприємств та динаміки виробництва інноваційної продукції; наявності платоспроможного попиту на інноваційну продукцію.

Одне з важливих місць в економіці України через свій географічний і економічний потенціал посідає Луганська область. На сьогодні Луганська область – один з найбільш промислово розвинутих регіонів України. За обсягом реалізованої продукції область посідає 3 місце.

У Луганській області сформувалося три крупні промислові вузли. Спеціалізацію Луганського вузла визначають підприємства машинобудування, металообробки і легкої промисловості; Алчевсько-Стахановського – металургійні і машинобудівні; Лисичансько-Рубіжансько-Северодонецького – хімічні та нафтохімічні. Вугільна галузь переважно базується на півдні області у Краснодонському, Антрацитівському та Свердловському районах, а також у містах Ровеньках і Красному Лучі [9].

Інноваційний розвиток регіону здійснюється відповідно до Стратегії економічного та соціального розвитку Луганської області на період до 2015 року, розробленої Луганською обласною державною адміністрацією спільно з Національним інститутом стратегічних досліджень. В даному документі визначені пріоритетні завдання і напрямки розвитку області, інструменти, джерела фінансування, етапи та механізми реалізації Стратегії.

Для проведення аналітичних досліджень стану розвитку науки та інновацій на Луганщині до уваги взято дані розвитку промислових підприємств області за період 2001–2010 років.

Економічні досягнення та інноваційна активність економіки країни та регіонів визначається за підсумками роботи інноваційно активних підприємств. Проаналізуємо, яким чином за останні роки змінювалася частка інноваційно активних підприємств в Україні взагалі та у окремих областях (табл. 1).

Серед усіх регіонів України найбільша частка інноваційно активних підприємств спостерігається у м. Києві, Харківській, Івано-Франківській, Сумській, Херсонській, Чернігівській та у Хмельницькій областях. З таблиці 1 видно, що рівень інноваційної діяльності у Луганській області є недостатнім, оскільки при 3 місці серед регіонів Україна за обсягом реалізованої продукції, за кількістю інноваційно-активних підприємств область посідає у 2010 році лише 20 місце, хоча цей показник дещо покращився за останні роки (у 2008 році – 23 місце).

Для порівняння наведемо показники інноваційної активності країн Європейського Союзу: найнижчі мають Португалія – 26% та Греція – 29%, але навіть вони у два рази вищі ніж аналогічні показники в Україні. Порівняно з країнами-лідерами, такими як Нідерланди (62%), Австрія (67%), Німеччина (69%), Данія (71%) та Ірландія (74%), розрив ще більший - 3-4 рази [11, с. 13].

Для дослідження динаміки інноваційної активності підприємств Луганської області було порівняно її показники з аналогічними показниками сусідніх областей, а саме Донецької та Харківської.

Наведені у таблиці дані, свідчать про те, що питома вага промислових підприємств, які впроваджували інновації у 2010 році, збільшилася. Причому збільшення інноваційної активності підприємств Луганської та Харківської областей відбувалося дещо швидшими темпами, ніж у середньому

по Україні. Слід також зазначити, що показники інноваційної активності промислових підприємств Харківської області майже завжди у 1,5 рази перевищують показники інноваційної активності підприємств України. Це пов'язано з тим, що, за кількістю організацій, які виконували наукові та науково-технічні роботи, область посідає друге місце в країні після міста Київ. В області працює 217 наукових установ, зосереджено 15% усіх науково-дослідних інститутів України, п'ята частина конструкторських і проектних організацій та кадрового складу науковців.

Таблиця 1

Інноваційна діяльність підприємств за регіонами України у 2010 році*

№	Регіон	Кількість інноваційно активних підприємств		Обсяг реалізованої інноваційної продукції	
		всього, підприємств	у відсотках від загальної кількості промислових підприємств	всього, млн грн.	у відсотках від загального обсягу реалізованої промислової продукції
	Україна	1462	13,8	33697,6	3,8
1.	м. Київ	119	23,9	3076,4	7,7
2.	Харківська	161	19,7	1473,4	3,1
3.	Івано-Франківська	82	18,1	305,8	2,3
4.	Сумська	42	17,9	1208,8	8,8
5.	Херсонська	39	17,7	476,1	6,2
6.	Чернігівська	40	17,0	1084,7	9,4
7.	Хмельницька	60	16,9	32,3	0,3
8.	Тернопільська	40	16,7	277,4	5,6
9.	Миколаївська	71	16,6	1514,5	8,5
10.	Одеська	62	15,7	235,8	0,8
11.	Черкаська	48	15,2	1756,9	7,7
12.	Вінницька	45	14,7	309,2	2,0
13.	Чернівецька	30	14,2	153,9	5,0
14.	Львівська	102	13,4	383,6	1,6
15.	Кіровоградська	37	13,2	356,8	5,2
16.	Житомирська	42	12,4	165,4	1,5
17.	Полтавська	45	11,8	5617,5	10,4
18.	Волинська	26	11,6	295,5	4,2
19.	м. Севастополь	9	11,3	11,0	0,4
20.	Луганська	59	11,2	6749,8	9,5
21.	Автономна Республіка Крим	37	11,1	163,0	1,1
22.	Закарпатська	27	10,8	878,6	14,4
23.	Донецька	86	10,6	3651,8	1,9
24.	Рівненська	27	10,4	78,6	0,7
25.	Дніпропетровська	65	9,1	854,1	0,6
26.	Київська	39	7,7	607,7	2,1
27.	Запорізька	22	5,3	1979,0	3,1

* Складено з урахуванням [10].

Таблиця 2

Інноваційна активність промислових підприємств за 2001–2010 роки*

Рік / Регіон	Питома вага підприємств, що впроваджували інновації, %			
	Луганська обл.	Донецька обл.	Харківська обл.	Україна
2001	15,5	12,4	24,9	16,5
2002	13,1	13,2	26,1	18,0
2003	9,4	10,4	16,7	15,1
2004	8,4	11,6	18,0	13,7
2005	6,0	9,8	17,8	11,9
2006	7,4	7,9	18,5	11,2
2007	11,3	10,4	18,0	14,2
2008	10,2	10,5	13,1	13,0
2009	9,9	9,6	15,8	12,8
2010	11,2	10,6	19,7	13,8

* Складено з урахуванням [12, 13, 14, 15].

У 2010 році у Луганській області інноваційною діяльністю у промисловості займалися 59 підприємств, або 11,2% загальної їх кількості. За видами промислової діяльності більш активно здійснювали інновації підприємства металургійного виробництва та виробництва готових металевих виробів, з виробництва харчових продуктів, напоїв, хімічної та нафтохімічної промисловості, машинобудування (11–22%), менш активно – з виробництва та розподілення електроенергії, газу та води, з добування паливно-енергетичних корисних копалин, легкої промисловості, з виробництва іншої неметалевої мінеральної продукції (6–9%) [10]. При цьому зовсім не займалися інноваційною діяльністю підприємства з добування корисних копалин, крім паливно-енергетичних, та з оброблення деревини та виробництва виробів з деревини, крім меблів, целюлозно-паперового виробництва; видавничої діяльності, що свідчить про наявність галузевих диспропорцій у розвитку промисловості регіону.

Інноваційна активність у хімічній та нафтохімічній промисловості пов'язана з тим, що на Луганщині знаходиться найбільший в Україні нафтопереробний завод (ЗАТ «ЛиНІК», м. Лисичанськ), який введено в дію у 1976 році. Його потужність складає 16 млн. тонн продуктів нафтопереробки на рік. Провідними підприємствами хімічної промисловості є ЗАТ «Северодонецьке об'єднання «Азот» (мінеральні добрива, метанол, аміак, ацетилен, оцтова кислота, побутова хімія), Северодонецьке ВАТ «Склопластик», Рубіжанський казенний хімічний завод «Зоря» (вибухові речовини), ТОВ «Рубіжанський «Краситель», ВАТ «Лиссода», ТОВ НВП «Лисичанський ГТЗ».

Що стосується металургійного виробництва, то ВАТ «Алчевський металургійний комбінат» – одне з найрозвинутіших підприємств області, що має найбільший обсяг експорту. Серед інших підприємств чорної металургії – ВАТ «Стахановський завод феросплавів», ЗАТ «Луганський трубний завод», Лутугинський державний науково-виробничий валковий комбінат. Кольорова металургія представлена СП «Інтерсплав».

Провідними машинобудівними підприємствами області є ВАТ ХК «Луганськтепловоз», ВАТ «Стахановський вагонобудівний завод», ДП «Попаснянський вагоноремонтний завод», ВАТ «Краснолуцький машзавод», Консорціум «УкрБат», ВАТ «Первомайський електромеханічний завод», ТОВ «Луганський електромеханічний завод» та інші, якими виробляється до 70 % продукції галузі.

Найбільший рівень інноваційної активності серед районів зафіксовано у Міловському (100% від загальної кількості промислових підприємств), Біловодському (50,0%), Лутугинському (30,0%) районах. У містах Свердловськ, Лисичанськ, Луганськ, Рубіжне, Краснодон, Северодонецьк, Алчевськ, а також у Слов'яносербському, Антрацитівському районах – частка інноваційно активних підприємств складала 11–20% (табл. 3).

Таблиця 3

Питома вага інноваційно активних промислових підприємств у загальній кількості підприємств по містах та районах Луганської області [10]

Рік/Місто, район	2005	2006	2007	2008	2009	2010
Область	6,0	7,4	11,3	10,2	9,9	11,2
міста						
Алчевськ	3,4	7,4	18,5	8,3	16,7	18,2
Антрацит	–	3,6	7,1	6,9	8,0	8,7
Брянка	–	–	–	–	–	8,3
Кировськ	–	–	–	–	25,0	–
Красний Луч	2,7	5,4	5,7	3,3	6,5	6,5
Краснодон	9,4	7,1	11,5	13,3	23,1	15,4
Лисичанськ	13,9	17,1	25,0	17,1	16,7	11,4
Луганськ	10,1	9,8	13,5	12,7	11,4	15,0
Первомайськ	5,0	5,0	5,0	4,8	5,0	10,0
Рубіжне	15,0	11,1	11,8	11,8	11,1	15,0
Свердловськ	6,9	6,5	7,1	3,3	3,4	11,1
Северодонецьк	7,5	7,9	18,4	13,2	10,8	15,8
Стаханов	–	3,2	16,1	17,9	15,4	3,8
райони						
Антрацитівський	–	20,0	16,7	20,0	20,0	20,0
Біловодський	33,3	33,3	–	–	–	50,0
Кремінський	–	–	–	28,6	13,3	7,1
Лутугинський	9,1	25,0	25,0	27,3	20,0	30,0
Марківський	–	25,0	–	–	–	–
Міловський	100,0	–	–	100,0	100,0	100,0
Перевальський	5,3	10,5	5,6	5,6	6,3	6,7
Сватівський	–	–	33,3	12,5	–	–
Слов'яносербський	–	–	15,4	16,7	11,1	14,3
Старобільський	–	7,7	–	–	–	–

Водночас рівень інноваційної активності у 2010 році на промислових підприємствах міст Стаханов, Красний Луч, Брянка, Антрацит, Первомайськ, а також Кременського, Перевальського районів складав 4–10%. При цьому підприємства міст Кіровськ, Ровеньки та усіх районів, крім вищевказаних, зовсім не займалися інноваційною діяльністю.

Згідно з офіційною статистикою, головними чинниками, що перешкоджають здійсненню інноваційної діяльності є наступні: нестача власних коштів (80,1% обстежених підприємств), великі витрати на нововведення (55,5%), недостатня фінансова підтримка держави (53,7%), високий економічний ризик (41%), тривалий термін окупності нововведень (38,7%), відсутність коштів у замовників (33,3%). Також впровадженню нововведень заважають недосконалість законодавчої бази (40,4%), брак попиту на продукцію (16%), відсутність кваліфікованого персоналу (20%), можливостей для кооперації з іншими підприємствами і науковими організаціями (19,7%), нестача інформації про ринки збуту (17,4%) та інформації про нові технології (17,3%).

Тобто, одним із найважливіших факторів ефективності реалізації інновацій на підприємствах є кредитно-фінансове забезпечення інноваційної діяльності, що є сукупністю економічних відносин у сфері пошуку, залучення та ефективного використання кредитно-фінансових ресурсів. Обсяг витрат на інновації є кількісною характеристикою у оцінці масштабів інноваційної діяльності на всіх рівнях господарювання.

У 2010 році у Луганській області обсяг інноваційних витрат становив 243,1 млн грн (у 2009 р. – 111,1 млн грн), з яких 80,9% профінансовано за рахунок власних коштів. В загальному обсязі витрат 35,7% складають витрати виробників коксу та продуктів нафтоперероблення, майже третину – підприємств з добування паливно-енергетичних корисних копалин (табл. 4).

Таблиця 4

Загальний обсяг інноваційних витрат у промисловості по містах та районах [10]
(у фактичних цінах; тис. грн.)

Рік/Місто, район	2005	2006	2007	2008	2009	2010
Область	334418,0	96914,6	1343373,5	2178970,6	111093,5	243096,7
міста						
Алчевськ	262619,0	15274,0	1185933,7	... ¹	1469,2	1664,6
Антрацит	–	382,4	3626,1	... ¹	... ¹	... ¹
Брянка	–	–	–	–	–	... ¹
Кіровськ	–	–	–	–	... ¹	–
Красний Луч	126,0	479,2	563,0	... ¹	–	... ¹
Краснодон	22635,2	299,0	25805,6	... ¹	... ¹	... ¹
Лисичанськ	1624,2	11237,0	29013,5	179376,9	14780,8	87364,7
Луганськ	11427,0	21455,6	19591,1	13192,7	16270,4	36383,4
Первомайськ	179,0	210,2	377,9	–	... ¹	... ¹
Рубіжне	3893,8	2300,3	1492,2	... ¹	... ¹	... ¹
Свердловськ	33,4	–	10,0	–	... ¹	46781,8
Северодонецьк	21889,4	34114,0	49820,0	43819,1	40719,6	16659,8
Стаханов	–	80,0	8277,6	4777,6	... ¹	... ¹
райони						
Антрацитівський	–	1161,5	3650,0	–	–	–
Біловодський	–	–	–	–	–	... ¹
Кременський	–	–	–	38,5	... ¹	... ¹
Лутугинський	9853,0	8709,4	11196,3	12711,9	... ¹	21442,1
Марківський	–	79,0	–	–	–	–
Міловський	–	–	–	... ¹	–	–
Новопсковський	–	–	–	–	–	–
Перевальський	138,0	1076,0	1531,8	–	... ¹	–
Сватівський	–	–	717,0	... ¹	–	–
Старобільський	–	57,0	–	–	–	–
Слов'янськ	–	–	1767,7	–	–	... ¹

¹Інформація конфіденційна відповідно до Закону України «Про державну статистику».

За наведеними даними, найбільший обсяг фінансування інноваційної діяльності спостерігається у великих містах області з розвиненою виробничою інфраструктурою, а у деяких районах в останні роки такого фінансування не було взагалі. Це свідчить про поглиблення територіальних диспропорцій у розвитку регіону.

У даному контексті залишається незрозумілим 100 % інноваційна активність підприємств Міловського району при фактично відсутніх інноваційних витратах у регіоні.

Джерелами фінансування інноваційних витрат можуть бути власні кошти підприємства, кошти державних, місцевих та позабюджетних фондів, іноземні та вітчизняні інвестиції, кредитні кошти. Розглянемо обсяг витрат на інновації за джерелами фінансування (табл.5).

Таблиця 5

Джерела фінансування інноваційної діяльності підприємств Луганської області у 2001–2010 роках [12]

Рік	Загальна сума витрат	У тому числі за рахунок коштів			
		власних	державного бюджету	іноземних інвесторів	інші джерела
тис. грн.					
2001	141073,6	66057,4	27845,3	1088,0	46082,9
2002	49801,2	38451,7	–	–	11349,5
2003	123251,2	99185,8	8594,6	–	15470,8
2004	97136,8	69822,7	8512,0	–	18802,1
2005	334418,0	311323,1	–	20367,0	2727,9
2006	96914,6	50920,9	1012,0	29541,4	15440,3
2007	1343373,5	513055,4	–	25537,0	804781,1
2008	2178970,6	432271,6	–	24885,2	1721813,8
2009	111093,5	74529,3	–	11286,7	25277,5
2010	243096,7	196670,8	... ¹	... ¹	... ¹

¹ Інформація конфіденційна відповідно до Закону України “Про державну статистику”.

Як видно з наведених у таблиці 5 даних, основою фінансування інноваційного процесу Луганської області за 2001–2010 роки були власні кошти підприємств, питома вага яких складала від 20% у 2008 році до 93% у 2005 році. За останні два роки частка власних коштів підприємств у загальній сумі витрат на інноваційну діяльність знову збільшується значними темпами (від 20% у 2008 році до 81% у 2010 році). Відмітимо, що частка фінансування інноваційної діяльності з державного бюджету є досить незначною і в останні роки постійно зменшується від 20% у 2001 році до 0% у 2007–2009 роках. Як позитивний момент зазначимо незначне збільшення частки коштів іноземних інвесторів за останні 3 роки (з 2% у 2007 році до 10% у 2009 році).

Можна припустити, що перспективним напрямком у фінансовому забезпеченні інноваційного розвитку підприємств регіону може стати банківське кредитування. Саме довгострокові кредити можуть стати основними важелями стимулювання інноваційного розвитку підприємств.

Результати аналізу статистичних даних свідчать, що у 2010 році порівняно з 2009 роком обсяги витрат збільшилися на придбання НДР – на 2,5%, придбання машин, обладнання та програмного забезпечення – на 10,1%, на придбання інших зовнішніх знань – 3,1%, на ринкове запровадження інновацій – 5,1%. В той же час обсяги витрат зменшилися на внутрішні НДР – на 1,6% та на навчання та підготовку персоналу – на 2,3%.

Кількість підприємств, що освоювала інноваційну продукцію, відповідає рівню 2009 року. Кількість впроваджених видів нової чи значно удосконаленої продукції склала 39 найменувань (у 2009 році – 31 найменування), тобто збільшилася на 25,8%.

Майже половину усіх найменувань інноваційних видів продукції впровадили підприємства машинобудування, 20,5% – підприємства з виробництва харчових продуктів, напоїв, 15,4% – хімічної і нафтохімічної промисловості. Серед регіонів 46,2% усіх найменувань інноваційних видів продукції належить підприємствам міста Луганська, що знову ж таки свідчить про територіальні та галузеві диспропорції у розвитку регіону.

Кількість промислових підприємств, що впроваджували інноваційні процеси, проти 2009 року збільшилася в 1,7 раза, а кількість впроваджених технологічних процесів – у 2,1 раза. У 2010 році впроваджено 29 технологічних процесів, з яких 9 – маловідходних, ресурсоберігаючих (у 2009 році – 14 та 5 відповідно).

Незважаючи на позитивну динаміку багатьох абсолютних і відносних показників, що свідчать про результати інноваційної діяльності промислових підприємств Луганської області, слід зазначити, що існує ряд проблем, які перешкоджають інноваційному розвитку регіону. Співвідношення сильних, слабких сторін, можливостей і загроз інноваційного розвитку Луганської області можна провести за допомогою SWOT-аналізу, результати якого представлені у таблиці 6.

SWOT-аналіз інноваційного розвитку Луганської області*

Сильні сторони	Слабкі сторони
<ul style="list-style-type: none"> - область має третину вугільних і половину крейдових запасів України, а також значні запаси вторинних ресурсів у вигляді відходів видобувної, обробної промисловості; - багатогалузевий господарський комплекс; - наявність великих міст з розвинутою виробничою інфраструктурою та великими конкурентоспроможними підприємствами; - наявність інноваційного потенціалу у вугільній, транспортній, хімічній і нафтохімічній галузях для розробки й освоєння інновацій; - наявність міжрегіональних угод про співробітництво з областями Російської Федерації, Польщі, Китаю, Болгарії тощо; - значна місткість місцевого ринку послуг. 	<ul style="list-style-type: none"> - поглиблення територіальних диспропорцій у розвитку регіону; - значна зношеність виробничих фондів і застарілі технології, як наслідок – висока витратність і низька ефективність виробництва; - незадовільний рівень інноваційної діяльності на підприємствах області; - недостатній обсяг притоку коштів іноземних інвесторів в область; - значна ресурсна (енергетична та сировинна) залежність; - недостатність кваліфікованих трудових ресурсів у виробничих галузях економіки; - відсутність розвинутої інфраструктури інноваційної діяльності; - недостатня розвиненість фінансових ринків.
Можливості	Загрози
<ul style="list-style-type: none"> - вигідне географічне положення для транскордонного і міжрегіонального співробітництва; - тенденція до збільшення ролі регіонів у формуванні державної економічної політики; - реалізація Стратегії економічного та соціального розвитку Луганської області на період до 2015 року; - здійснення технологічної модернізації галузей економіки; - залучення довгострокових кредитів для інноваційного розвитку підприємств; - формування та розвиток інноваційної інфраструктури області та створення кластерних структур; - активізація міжнародного співробітництва; - підготовка фахівців вищої кваліфікації з питань інноваційної діяльності; - підвищення рівня інвестиційної привабливості регіону; - державні пріоритети у сфері енергетичної безпеки та розбудови традиційних експорторієнтованих галузей; - розвиток ринків фінансових та інвестиційних послуг; - інформатизація виробництва, формування інформаційного середовища, що забезпечує інноваційну діяльність підприємств. 	<ul style="list-style-type: none"> - низька інвестиційна привабливість України; - наявність політичних та соціально-економічних ризиків; - відсутність системної державної політики реструктуризації економіки; - негативний вплив тенденцій світового ринку, який пов'язаний із постійним подорожчанням енергетичних ресурсів; - недостатній рівень фінансування інноваційного розвитку регіону; - відсутність системного підходу в управлінні інноваційним розвитком; - відсутність неперервного зв'язку в ланцюгу «фундаментальні дослідження – прикладні дослідження – науково-технологічні розробки – інноваційне виробництво»; - неефективна система захисту інтелектуальної власності; - нестабільність податкового та інвестиційного законодавства; - неадаптованість інноваційної системи до умов глобалізації.

*Складено з урахуванням [9].

Висновки. Отримані результати аналізу свідчать, що за інноваційним розвитком Луганську область можна віднести до регіонів України з середнім рівнем інноваційної активності, за кількістю впроваджених інноваційних процесів, освоєнням інноваційної продукції, обсягом інноваційних витрат спостерігається тенденція до зростання, а також у Луганській області, сформувались об'єктивні передумови реалізації та підвищення ефективності використання інноваційного потенціалу регіону. Область має всі необхідні інструменти для активізації інноваційної діяльності, а саме: освітню та науково-технічну базу, кадровий потенціал, місце розташування, значний ресурсний потенціал, наявність міжрегіональних угод про співробітництво, а також досить розвинену виробничу інфраструктуру.

Література

1. Біловодська О.А. Аналіз та оцінка інноваційного потенціалу регіону як основа підвищення його конкурентоспроможності / О.А. Біловодська, О.Ф. Грищенко // Механізм регулювання економіки. – 2008. – № 4. – Т. 2. – С. 195–202.
2. Александрова В.П. Економічні аспекти державного програмування інновацій / В.П. Александрова // Вісник Ін-ту економічного прогнозування. – 2002. – № 1 (1). – С. 18–39.
3. Бажал Ю.М. Інвестиційні ресурси та пріоритетні напрями інноваційного розвитку / Ю. М. Бажал, І.В. Одотюк // В кн.: Економіка України: стратегія і політика довгострокового розвитку / за ред. акад. НАН України В.М. Гейця. – К. : Ін-т екон. прогноз. Фенікс, 2003. С. 684–694.
4. Геєць В.М. Інновативно-інноваційний шлях розвитку модернізаційний проект розвитку української економіки і суспільства початку XXI століття / В.М. Геєць // Банківська справа. – 2003. – №4 (52). – С. 3–32.
5. Ілляшенко С.М. Управління інноваційним розвитком: проблеми, концепції, методи : [навч. посіб.] / Ілляшенко С.М. – Суми : Університетська книга, 2003. – 426 с.
6. Лапко О. Інноваційна діяльність в системі державного регулювання : [монографія] / Лапко О. – К. : Інститут економічного прогнозування НАН України, 1999. – 253 с.
7. Матросова Л.М. Формування організаційно-економічного механізму управління інноваційними процесами у промисловості : [монографія] / Матросова Л.М. – Луганськ : вид-во СУДУ, 2000. – 462 с.

8. Федулова Л.І. Перспективи інноваційного розвитку промисловості України / Л.І. Федулова // Економіка і прогнозування. – 2006. – № 2. – С. 58–76.
9. Стратегія економічного та соціального розвитку Луганської області на період до 2015 року [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://www.loga.gov.ua/oda/about/depart/economy/se-state/str-dev/>.
10. Статистичний збірник «Наукова та інноваційна діяльність у Луганській області за 2010 рік». / за редакцією Т.П. Браги. – Луганськ : Луганське обласне управління статистики. – 2011. – 95 с.
11. Стратегія інноваційного розвитку України на 2010–2020 роки в умовах глобалізаційних викликів / Авт. – упоряд. Г.О. Андрощук, І.Б. Жилияєв, Б.Г. Чижевський, М.М. Шевченко. – К. : Парламентське вид-во, 2009.
12. Головне управління статистики у Луганській області [Електронний ресурс]. – Режим доступу : www.lugastat.lg.ua.
13. Головне управління статистики у Донецькій області [Електронний ресурс]. – Режим доступу : www.donetskstat.gov.ua.
14. Головне управління статистики у Харківській області [Електронний ресурс]. – Режим доступу : uprstat.kharkov.ukrtel.net.
15. Державний комітет статистики України [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://ukrstat.gov.ua>.

Надійшла 09.02.2012; рецензент: д. е. н. Василенко В. М.

УДК 332.12

В. О. ГАБУРА

Луцький національний технічний університет

ОЦІНКА ТОВАРНОЇ КОНКУРЕНТОСПРОМОЖНОСТІ РЕГІОНІВ УКРАЇНИ

У статті запропоновані показники для оцінки товарної конкурентоспроможності регіонів. Відображено результати оцінки товарної конкурентоспроможності регіонів України за 2006-2009 рр. Здійснено аналіз результатів оцінки та побудовано матрицю конкурентоспроможності.

In the article the indexes for the rating of commodity competitiveness of regions are offered. The results of estimation of commodity competitiveness of regions of Ukraine for 2006-2009 are represented. The analysis of results of rating is carried out. The matrix of competitiveness is built.

Ключові слова: конкурентоспроможність регіону, товарна конкурентоспроможність, оцінка конкурентоспроможності, матриця конкурентоспроможності.

Вступ

Товарна конкурентоспроможність регіону відіграє значну роль у економічній системі регіону, адже є узагальненим проявом ефективності функціонування господарського механізму регіону. Оцінка товарної конкурентоспроможності набуває особливого значення у контексті пошуку методів та засобів підвищення регіональної конкурентоспроможності.

Розробленням методичних підходів до оцінки конкурентоспроможності регіону займалися Л. І. Ушвицький, В. М. Парахіна, В. В. Меркушов, З. В. Герасимчук, Л. Л. Ковальська, Р. А. Фатхудінов, П. Ю. Беленький та інші науковці. В існуючих працях здійснюється оцінка конкурентоспроможності регіону без акценту на конкурентоспроможності товарів, що виготовляються в регіоні. Це зумовлює необхідність проведення детальнішого дослідження товарної конкурентоспроможності, аналізу показників, за якими її можна оцінити з метою використання результатів оцінки для підвищення конкурентоспроможності регіонів, виявлення слабких місць кожного регіону та їх усунення.

Постановка завдання

Метою статті було проведення оцінки товарної конкурентоспроможності регіонів України та побудова матриці товарної конкурентоспроможності.

Результати дослідження

Науковці, що вивчають регіональну конкурентоспроможність при проведенні її оцінки товарній складовій приділяють незначну увагу. Так, Л. І. Ушвицький, В. М. Парахіна для оцінки конкурентоспроможності регіону пропонують використовувати 3 групи показників: показники наявності та ефективності використання ресурсів регіону, показники життєвого рівня населення регіону та показники інвестиційної привабливості регіону [1]. В. В. Меркушов для отримання інтегральної оцінки конкурентоспроможності регіонів використовує наступні системи показників: система показників економічного потенціалу регіонів, система показників регіональної ефективності та система показників конкурентних переваг [2]. З. В. Герасимчук, Л. Л. Ковальська при оцінці конкурентоспроможності регіону використовують показники оцінки конкурентних переваг, показники оцінки людського розвитку та показники оцінки зовнішньоекономічної відкритості регіону [3].

Для оцінки товарної конкурентоспроможності застосування показників, визначених у вище